

MERCİMEK RAPORU- 2018

“Mevcut duruma göre; 2018 yılında da ekim alanlarının daralması, girdi maliyetleri, verilen teşvikler, doğal afetler nedeniyle mercimekte ithalat devam edecektir. Üretici fiyatlarında ise her yıl reel olarak %6-7 arasında artış olacağı tahmin edilmektedir.”

Yemelik tane baklagiller içerisinde yer alan mercimek, içerdiği protein oranının yüksek olması nedeniyle insan beslenmesinde önemli bir yere sahiptir. Kurak bölgelerde ekim nöbetine girerek hem üreticiye hem de ülke ekonomisine ek gelir sağlamaktadır. Kışlık ve yazlık ekime uygun mercimek çeşitleri bulunmaktadır.

Türkiye’de Mercimek Üretimi

Mercimekte, fiyatların yüksekliği sebebiyle yeterince girdi kullanılmaması, küçük parçalı tarımsal arazilerde üretim yapılması, sertifikalı tohumların yeterince kullanılmaması vb. sebeplerle ülkemizde verim miktarı düşmektedir. Üretim masraflarının artması ve verim düşüklüğü ürün maliyetlerini artırmakta, böylelikle ülkemizde üreticiler dünya fiyatları karşısında rekabet şansını kaybetmektedir.

Türkiye’de nohuttan sonra en fazla tüketimi yapılan ürün kırmızı mercimektir. Yıllar itibariyle diğer baklagiller gibi kırmızı mercimeğin de tüketiminin artacağı tahmin edilmektedir.

Araştırmalara göre diğer baklagillerde olduğu gibi, uygulanan politikalarda değişikliğe gidilmez ise, önümüzdeki yıllarda kırmızı mercimek ekim alanlarının azalacağı öngörülmektedir. GAP bölgesinin sulanabilir alanlarında mercimeğin pamuk, mısır ve sebze ile rekabet edememesi kırmızı mercimek ekim alanlarında azalmaya yol açmaktadır. 2017 yılında yaklaşık 2.7 milyon da olan kırmızı mercimek ekim alanlarının gelecek beş yıllık süreçte azalacağı, 2020 yılında ise yaklaşık 1 milyon 750-1 milyon 800 bin dekara, üretiminde yaklaşık 2 milyon 860 bin tona düşeceği tahmin edilmektedir. Türkiye’nin 2020 yılında kırmızı mercimek ithalatının yaklaşık 376-530 bin ton arasında, ihracatın ise 230-327 bin ton arasında olacağı tahmin edilmektedir. 2017 yılında 30 bin ton olan yeşil mercimek üretimimizin 2018 yılında 36.5-37 bin tona çıkacağı, kırmızı mercimek ise 2017 yılında 400 bin ton olan üretimimizin 350-355 bin tona düşeceğini tahmin etmekteyiz. Mevcut duruma göre 2018 yılında da ekim alanların daralması, girdi maliyetleri, verilen teşvikler, doğal afetler nedeniyle mercimekte ithalatın devam edecektir. Üretici fiyatlarında ise her yıl reel olarak % 6-7 arasında artış olacağı tahmin edilmektedir (TEAD, 2017: 7-18, Araştırma Makalesi).

Yemelik dane bakliyat ekim alanları, 1981 yılında başlatılan "Nadas Alanlarının Daraltılması Projesi" ile hızla artmıştır. Bu projenin etkisiyle 1980’lerde mercimekte üretim fazlalığı yaşayan ülkemizde, mercimeğin tüketimini artırmaya yönelik kampanyalar sürdürülürken, bugün azalan üretim nedeniyle artık net ithalatçı bir ülke haline geldik.2018 yılında da ekim alanların daralması, girdi maliyetleri, verilen teşvikler, doğal afetler nedeniyle mercimekte ithalat yine kapımızda görünüyor.

Kırmızı mercimekte kişi başı yıllık tüketimimiz 5 kg dır.

Çizelge-1 Türkiye’de Kırmızı ve Yeşil Mercimek Üretimi

YIL	Kırmızı Mercimek		Yeşil Mercimek	
	Alan (da)	Üretim (Ton)	Alan (da)	Üretim (Ton)
2004	3.790.000	480.000	599.940	59.993
2005	3.867.000	520.000	531.950	49.995
2006	3.787.075	580.298	454.575	42.321
2007	3.572.328	508.378	323.048	26.799
2008	2.909.766	106.361	276.942	24.823
2009	1.893.780	275.050	255.491	27.127
2010	2.116.000	422.000	228.902	25.398
2011	1.923.199	379.996	225.228	25.950
2012	2.147.875	410.000	226.883	27.997
2013	2.605.000	395.000	206.759	21.997
2014	2.324.461	325.000	170.476	20.000
2015	2.074.690	340.000	163.881	20.000
2016	2.354.743	345.000	167.617	20.000
2017	2.693.181	400.000	232.201	30.000
*2018	2.450.000	350.000	290.000	36.500

Kaynak; TÜİK *ZMO Tahminidir.

Mercimek üretimimiz içinde yeşil mercimeğin payı %10’dan daha azdır. Kırmızı mercimek ağırlıklı olarak Güneydoğu illerinde üretilirken, yeşil mercimek ise İç Anadolu illeri ağırlık göstermektedir. 2017 yılında 30 bin tonluk yeşil mercimek üretiminin %39’u Yozgat, %13’ü Konya, %12’si Çorum, %7’si Kırşehir ve %5’i Ankara’da üretilmiştir.

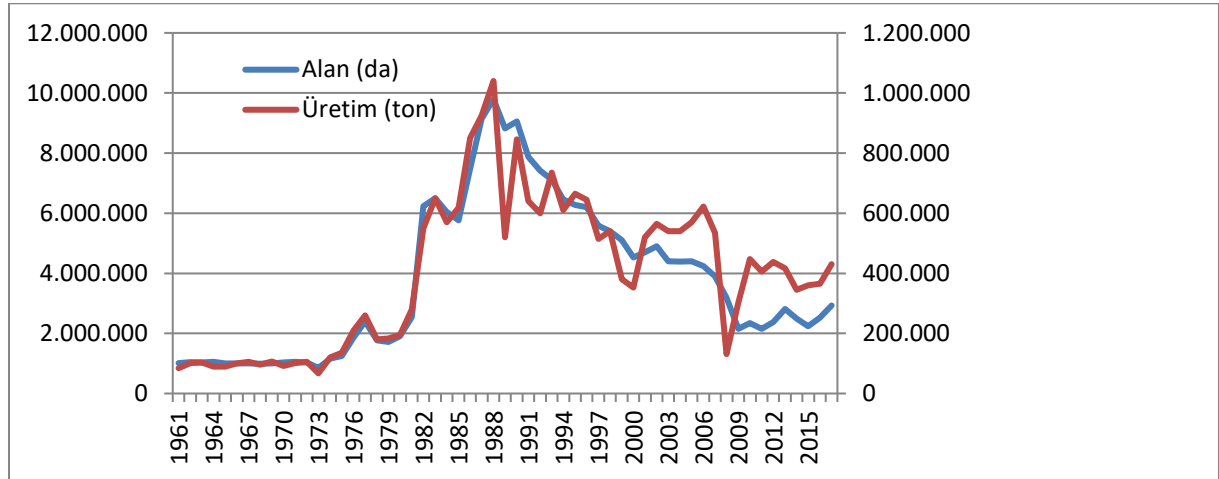
Türkiye’nin mercimek üretimine bakıldığında 1960’lı yıllarda 100 bin civarında olan üretimin, 1970’li yılların sonuna doğru 200 bin tona yaklaştığı, 1980’li yıllarda yürütülen Nadas Alanlarının Daraltılması Projesinin etkisi ile 1988 yılında 1 milyon ton üretime ulaşıldığı, 1990 ve 2000’li yıllarda 500-600 bin ton civarında seyreden üretimin, 2010 sonrası bu seviyelerin altına indiği görülmektedir.

Çizelge-2 Türkiye’de Mercimek Üretimi

YIL	Alan (da)	Üretim (ton)	YIL	Alan (da)	Üretim (ton)	YIL	Alan (da)	Üretim (ton)
1961	1.010.000	84.000	1980	1.905.000	195.000	1999	5.103.680	380.000
1962	1.046.000	101.000	1981	2.550.000	280.000	2000	4.532.290	353.000
1963	1.033.000	103.000	1982	6.227.500	550.000	2001	4.697.600	520.000
1964	1.050.000	90.000	1983	6.500.000	650.000	2002	4.903.220	565.000
1965	1.000.000	90.000	1984	6.040.130	570.000	2003	4.399.530	540.000
1966	1.000.000	100.000	1985	5.766.400	618.000	2004	4.390.000	540.000
1967	1.000.000	106.000	1986	7.474.150	850.000	2005	4.399.000	570.000
1968	990.000	96.000	1987	9.136.350	925.000	2006	4.241.700	622.624
1969	1.000.000	107.000	1988	9.796.320	1.040.000	2007	3.895.411	535.181
1970	1.030.000	92.000	1989	8.820.000	520.000	2008	3.186.743	131.188
1971	1.050.000	101.000	1990	9.051.700	846.000	2009	2.149.311	302.181

1972	1.030.000	105.000	1991	7.874.490	640.000	2010	2.344.922	447.400
1973	850.000	67.000	1992	7.411.040	600.000	2011	2.148.473	405.952
1974	1.160.000	120.000	1993	7.116.530	735.000	2012	2.374.778	438.000
1975	1.245.000	135.000	1994	6.457.330	610.000	2013	2.811.783	417.000
1976	1.860.000	210.000	1995	6.274.680	665.000	2014	2.494.937	345.000
1977	2.400.000	260.000	1996	6.196.410	645.000	2015	2.238.571	360.000
1978	1.773.000	180.000	1997	5.585.220	515.000	2016	2.522.360	365.000
1979	1.720.000	183.000	1998	5.401.500	540.000	2017	2.925.382	430.000

Kaynak; FAOstat

Grafik-1 Türkiye’de Mercimek üretimi ve üretim alanları

Mercimek üretimimiz, kırmızı mercimek üretimi ağırlıklıdır. Mercimek üretiminin %75’i Diyarbakır, Şanlıurfa ve Mardin illerimizden gerçekleştirilmektedir.

Bakliyat ürünlerinin devlet destekleme alımı kapsamında çıkarılması Türkiye’nin bakliyat üretiminin azalmasına yol açtı.

Mercimek üretiminde ve ihracatında, nohut ihracatında dünya lideri olan Türkiye, uygulanan yanlış politikalar nedeniyle üretimin tüketimi karşılayamamasından dolayı bu ürünlerde net ithalatçı hale geldi.

Çizelge-3 İllere Göre Mercimek Üretim Miktarı

İller	2013		2014		2015		2016		2017	
	Ton	%	Ton	%	Ton	%	Ton	%	Ton	%
Diyarbakır	82.762	19,85	98.076	28,43	82.742	22,98	123.048	33,71	148.253	34,48
Şanlıurfa	165.009	39,57	104.204	30,20	129.732	36,04	96.086	26,32	127.029	29,54
Mardin	60.868	14,60	62.311	18,06	57.874	16,08	59.924	16,42	51.134	11,89
Batman	21.528	5,16	19.828	5,75	20.028	5,56	28.355	7,77	25.842	6,01
Yozgat	1.502	0,36	2.511	0,73	3.477	0,97	4.362	1,20	12.975	3,02
Siirt	8.266	1,98	9.646	2,80	8.986	2,50	10.214	2,80	10.251	2,38
Gaziantep	16.825	4,03	3.743	1,08	12.461	3,46	2.347	0,64	10.045	2,34
Konya	3.601	0,86	3.550	1,03	3.522	0,98	3.970	1,09	6.141	1,43
Adıyaman	20.906	5,01	13.539	3,92	10.848	3,01	9.951	2,73	5.245	1,22

Diğer İller	35.733	8,57	27.592	8,00	30.330	8,43	26.743	7,33	33.085	7,69
Toplam	417.000	100,00	345.000	100,00	360.000	100,00	365.000	100,00	430.000	100,00

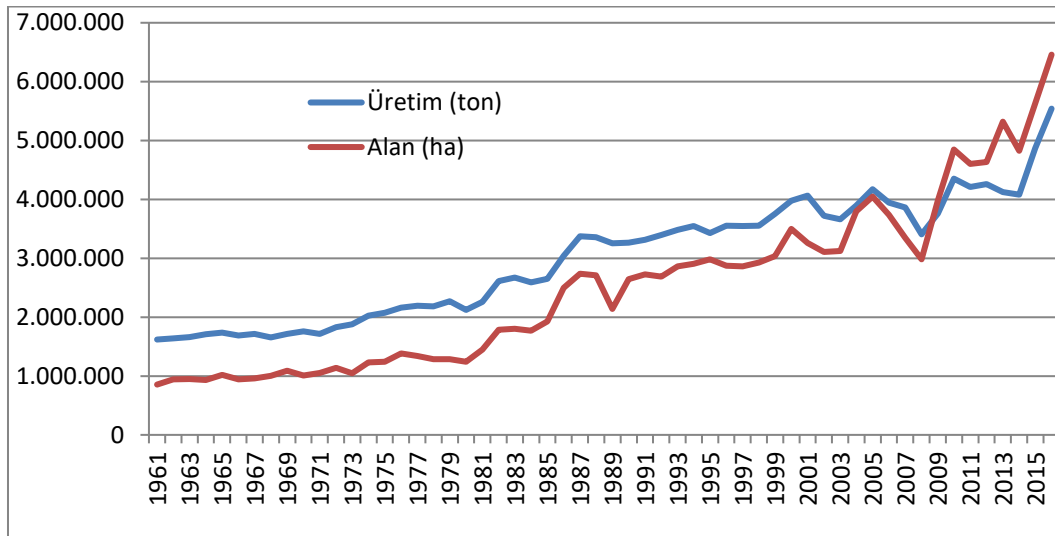
Kaynak; TÜİK

Dünya mercimek üretimi 1990'lı yıllardan sonra çok hızlı bir gelişme göstermiş, 1970'li yılların başında 1 milyon ton olan üretim, 2016 yılında 6,5 milyon ton seviyesine ulaşmıştır.

Dünyada mercimek üretiminin % 50'sini Kanada üretirken, Hindistan yaklaşık % 16'sını ve Türkiye dünya mercimek ihracatından % 5-6 pay almaktadır.

Dünyada Mercimek Üretimi

Türkiye, nohut, mercimek, fasulye üretimini azaltırken dünyada bu ürünlerin üretimi arttı. Birleşmiş Milletler Dünya Gıda ve Tarım Örgütü(FAO) verilerine göre, dünya mercimek ekim alanları 1961 yılında 1.6 milyon hektar, 1980 yılında 2.1 milyon hektar, 2000 yılında 4 milyon hektar 2016 yılında da 5.5 milyon hektar oldu. Aynı dönemde verimlilikte de önemli artış oldu. 1961 yılında 850 bin ton, 1980 yılında 1.2 milyon ton, 2000 yılında 3.5 milyon ton olan dünya mercimek üretimi 2016 yılında 6.5 milyon tona ulaştı.

Grafik-2 Dünya Mercimek Üretimi ve Üretim Alanları

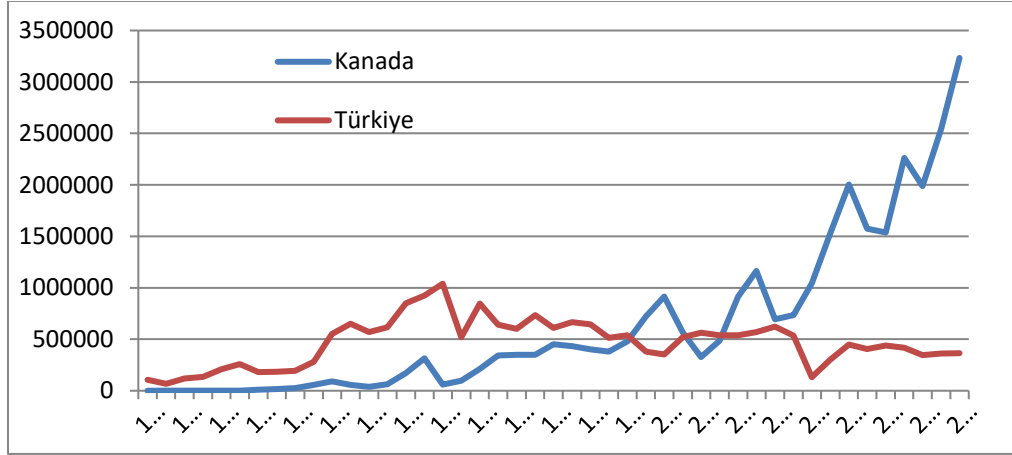
Çizelge-4 Dünya Mercimek Üretim (Ton)

	1961	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2016	2016 %
Kanada	-	-	25.500	213.200	914.100	2.004.800	2.540.500	3.233.800	50
Hindistan	358.666	382.900	320.300	706.200	1.078.900	1.031.600	1.035.000	1.055.536	16
Türkiye	84.000	92.000	195.000	846.000	353.000	447.400	360.000	365.000	6
ABD	10.160	32.670	97.820	41.050	137.393	392.675	239.320	255.061	4
Nepal	30.500	39.500	49.000	76.250	137.343	151.757	227.492	253.041	4
Avustralya	0	0	0	3.000	163.000	140.000	230.500	181.638	3
Etiyopya	-	-	-	-	59.000	80.952	147.637	166.274	3

Bangladeş	42.672	63.000	169.000	155.120	128.000	71.100	167.261	158.228	2
Diğer Ülkeler	328.879	396.464	384.655	604.318	528.260	529.198	680.147	790.271	12
Genel Toplam	854.877	1.006.534	1.241.275	2.645.138	3.498.996	4.849.482	5.627.857	6.458.849	100

Kaynak; FAOstat

Dünya mercimek üretiminde Kanada ağırlıklı bir paya sahiptir. 2016 yılı mercimek üretiminin %50'si bu ülke tarafından gerçekleştirilmiştir. 1972 yılına kadar mercimek üretimi olmayan Kanada'nın geldiği nokta dikkat çekicidir. Grafikte Türkiye ve Kanada mercimek üretimi karşılaştırması yer almaktadır.

Grafik-3 Kanada-Türkiye Mercimek Üretimi Karşılaştırması

Türkiye'nin mercimek dış ticareti ihracat ve ithalatın olması nedeniyle dikkat çekicidir. 2017 yılında 264 bin ton ihracat yapılmışken, 234 bin ton da mercimek ithal edilmiştir. İhraç edilen mercimeğin birim fiyatı, ithal edilen mercimeğin birim fiyatından daha yüksektir. Dışarıdan ucuz mercimek alınırken, dışarıya pahalı mercimek satılmaktadır.

Ülkemizin azalan mercimek üretimi, ithalata bağımlı bir üretim yapısını ortaya çıkarmıştır. Bu yılın ilk beş ayındaki ithalat miktarı, geçen yıl yapılan mercimek ithalatının yarısı seviyesine ulaşmıştır.

Çizelge-5 Türkiye'nin Mercimek Dış Ticareti

Yıl	İhracat		İthalat		Dış Ticaret Açığı (Kg)
	Miktar (Kg)	Değer (\$)	Miktar (Kg)	Değer (\$)	
2000	99.729.634	57.525.733	140.913.948	59.142.734	-41.184.314
2001	158.642.408	85.281.629	98.662.405	37.886.685	59.980.003
2002	136.070.865	51.914.032	22.668.147	8.325.322	113.402.718
2003	216.976.472	88.358.427	16.908.975	8.117.605	200.067.497
2004	171.185.135	85.443.718	5.556.573	2.657.722	165.628.562
2005	118.421.480	71.014.462	64.280.671	29.161.976	54.140.809
2006	301.329.436	158.373.503	69.071.488	30.659.938	232.257.948
2007	186.270.826	126.718.954	30.979.271	18.464.010	155.291.555
2008	70.340.268	101.249.260	191.682.509	243.966.888	-121.342.241
2009	130.063.932	174.963.957	141.541.275	133.519.148	-11.477.343

2010	194.419.071	216.376.069	210.288.668	193.831.106	-15.869.597
2011	212.328.474	200.607.012	309.560.685	205.554.662	-97.232.211
2012	197.369.080	161.300.486	168.805.672	106.124.466	28.563.408
2013	178.542.265	167.813.889	199.475.533	131.982.908	-20.933.268
2014	183.415.190	192.816.896	303.154.876	201.879.886	-119.739.686
2015	219.220.426	261.450.743	313.161.624	237.461.499	-93.941.198
2016	243.768.113	278.874.418	337.500.242	275.019.019	-93.732.129
2017	263.931.749	236.135.403	371.426.348	233.827.445	-107.494.599
2018*	113.542.090	79.581.266	164.268.901	79.873.134	-50.726.811

*Ocak-Mayıs
Kaynak; TÜİK

Türkiye'nin en fazla mercimek ihracatı yaptığı ülkeler Irak, Mısır ve Sudan'dır.

Çizelge- 6 Mercimek İhraç Ettiğimiz Ülkeler (Miktar/Kg)

Ülkeler	2015		2016		2017		2018*	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
Irak	42.097.740	19,20	47.425.823	19,46	57.929.333	21,95	30.549.404	26,91
Mısır	28.414.424	12,96	28.758.980	11,80	40.515.870	15,35	10.280.950	9,05
Sudan	33.078.785	15,09	43.480.000	17,84	37.362.700	14,16	16.474.860	14,51
S. Arabistan	10.640.450	4,85	11.736.135	4,81	13.503.590	5,12	6.196.216	5,46
Almanya	8.714.055	3,98	11.101.036	4,55	11.682.611	4,43	4.720.827	4,16
Suriye	14.542.001	6,63	12.309.387	5,05	10.789.586	4,09	4.990.564	4,40
Hindistan	3.011.275	1,37	3.764.705	1,54	8.314.986	3,15	72.000	0,06
İtalya	2.704.400	1,23	4.188.600	1,72	7.225.600	2,74	2.005.690	1,77
İsrail	4.034.012	1,84	5.602.396	2,30	5.821.743	2,21	1.604.778	1,41
İngiltere	7.222.565	3,29	7.317.846	3,00	5.586.458	2,12	3.643.236	3,21
Hollanda	2.890.590	1,32	3.549.284	1,46	5.265.806	2,00	3.029.188	2,67
Diğer Ülkeler	61.870.129	28,22	64.533.921	26,47	59.933.466	22,71	29.974.377	26,40
Genel Toplam	219.220.426	100,00	243.768.113	100,00	263.931.749	100,00	113.542.090	100,00

*Ocak-Mayıs
Kaynak; TÜİK

Mercimek ithalatı ağırlıklı olarak Kanada'da yapılmaktadır. Kanada'yı Kazakistan ve Avustralya izlemektedir. 2018 yılının ilk beş ayında ithal edilen mercimeğin %70'i Kanada'dan alınmıştır.

Çizelge-7 Mercimek İthal Ettiğimiz Ülkeler (Miktar/Kg)

Ülkeler	2015		2016		2017		2018*	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
Kanada	298.215.043	95,23	312.505.552	92,59	216.594.207	58,31	115.135.333	70,09
Kazakistan	2.492.147	0,80	8.049.114	2,38	62.106.750	16,72	31.496.554	19,17
Avustralya	6.282.900	2,01	5.797.120	1,72	59.872.450	16,12	7.662.510	4,66
Rusya	628.680	0,20	4.176.301	1,24	17.661.331	4,76	7.789.177	4,74
Diğer Ülkeler	5.542.854	1,77	6.972.155	2,07	15.191.610	4,09	2.185.327	1,33
Toplam	313.161.624	100,00	337.500.242	100,00	371.426.348	100,00	164.268.901	100,00

***Ocak-Mayıs**
Kaynak; TÜİK

Mercimekteki dünya ticaretine bakıldığında, Kanada'nın en önemli paya sahip olduğu görülür. 2016 yılında dünya mercimek ihracatında Kanada%64'lük bir paya sahip olmuştur. Ülkemiz ise yaklaşık %8'lik pay ile dördüncü sırada yer almaktadır.

Çizelge-8 Dünya Mercimek İhracatı (ton)

Ülkeler	2012		2013		2014		2015		2016	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
Kanada	1.125.301	54,16	1.806.336	67,39	2.114.790	68,63	2.630.043	73,12	2.053.528	63,92
ABD	181.441	8,73	210.816	7,86	256.285	8,32	255.196	7,10	299.280	9,32
Avustralya	377.657	18,18	316.740	11,82	291.140	9,45	240.214	6,68	284.106	8,84
Türkiye	197.413	9,50	178.542	6,66	183.415	5,95	219.220	6,10	243.768	7,59
BAE	23.314	1,12	43.074	1,61	73.989	2,40	109.888	3,06	99.521	3,10
Kazakistan	4.492	0,22	2.847	0,11	5.682	0,18	7.754	0,22	59.439	1,85
Diğer Ülkeler	168.032	8,09	122.229	4,56	156.011	5,06	134.331	3,73	173.012	5,39
Toplam	2.077.650	100,00	2.680.584	100,00	3.081.312	100,00	3.596.646	100,00	3.212.654	100,00

Kaynak; FAOstat

Dünyada en fazla mercimek ithal eden ülke olarak Hindistan ilk sırada gelmektedir. 2016 yılında dünya mercimek ithalatının %25'i Hindistan tarafından gerçekleştirilmiştir. Ülkemiz %11'lik pay ile ikinci sırada yer almıştır.

Çizelge-9 Dünya Mercimek İthalatı (ton)

Ülkeler	2012		2013		2014		2015		2016	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
Hindistan	441.264	22,52	679.662	27,11	729.759	26,62	1.161.802	35,03	753.566	25,29
Türkiye	168.806	8,61	199.476	7,96	303.155	11,06	313.162	9,44	337.500	11,33
Bangladeş	171.000	8,73	219.603	8,76	128.924	4,70	180.221	5,43	313.676	10,53
BAE	93.902	4,79	186.193	7,43	179.112	6,53	223.754	6,75	183.634	6,16
Sri Lanka	114.713	5,85	151.129	6,03	153.381	5,59	161.717	4,88	154.341	5,18
Pakistan	68.568	3,50	57.887	2,31	118.481	4,32	135.386	4,08	113.055	3,79
Mısır	78.416	4,00	78.818	3,14	133.663	4,87	126.177	3,80	110.019	3,69
Kanada	11.083	0,57	7.302	0,29	12.602	0,46	16.319	0,49	71.830	2,41
İran	6.018	0,31	17.428	0,70	44.934	1,64	50.964	1,54	70.622	2,37
Diğer Ülkeler	805.710	41,12	909.659	36,28	937.862	34,21	947.329	28,56	870.968	29,23
Toplam	1.959.480	100,00	2.507.157	100,00	2.741.873	100,00	3.316.831	100,00	2.979.211	100,00

Kaynak; FAOstat

Üretim maliyetlerindeki artışa karşın, ürün fiyatlarının bu artışı karşılayacak oranda artmaması ve bu olumsuzluğun doğru tarımsal destekleme politikaları ile karşılanmaması mercimek üretiminde azalmaya, ihtiyacın ithalat yoluyla karşılanmasına neden olmuştur. İthalatın hızla artması üzerinde 2008 yılında nohut, mercimek ve kuru fasulye üreticilerine satış belgelerini ibraz şartıyla kilogram başına 10 kuruş destekleme primi ödemesi yapılmaya başlandı.2018 yılında mercimek, kuru fasulye ve nohut üreticilerine bir dekar alan için yurtiçi

sertifikalı tohum kullanımı desteği kapsamında 20 TL, alan bazlı tarımsal destekler kapsamında mazot için 14 TL, gübre için 4 TL ödeme yapılacak. Bu desteklemeler dışında fark ödemesi desteği olarak kilogram başına 50 kuruş destekleme yapılacak. Ayrıca yeraltı sularının yetersiz seviyede ve su kısıtlı olduğunun tespit edildiği havzalarda, ekilen nohut ve mercimek ürünlerine % 50 ilave destek ödemesi yapılmaya devam edilecek.

Türkiye tarımının insan yaşamı için stratejik bir sektör olduğunun hiçbir zaman unutmadan, tarımda kendine yeterli bir üretim yapısını kurmalı, bunun için gerekli her türlü yatırım ve desteklemeyi yapmalıdır.

ÖNERİLERİMİZ

- Mercimek üretimine ithalatın zarar vermesi için, ürün fiyatlarını çiftçinin karlılık düzeyinin altına düşürmeyecek gümrük vergi oranları uygulanmalı, ithalatta hasat dönemi dikkate alınmalıdır.
- Hastalıklara dayanıklı, verimi yüksek tohum çeşitleri geliştirilerek, sertifikalı mercimek tohumu üretimi artırılmalıdır.
- Nadas alanlarında baklagil üretimine desteklenerek, kurak alanlarda nohut ve mercimeğin ekim nöbetine girmesi teşvik edilmelidir.
- Ekim nöbetinin tarımsal destekleme içine alınmalı, bu sistemde baklagillerin yer almasına öncelik verilmesi teşvik edilmelidir
- Kırmızı mercimek üretimin yoğun olarak yapıldığı Güneydoğu Anadolu bölgesinde mercimeğin diğer ürünlerle rekabet edebilmesi yönelik teşvik ve destekler geliştirilmelidir.
- Baklagillerde hastalık ve zararlılar sigorta kapsamına alınmalıdır.
- İyi tarım uygulamaları, organik tarım vb. üretim sistemleri mercimek yetiştiriciliğinde yaygınlaştırılmalı, sektörün rekabet üstünlüğünü sağlayıcı, girdi maliyetlerini azaltıcı çalışmalar yapılmalıdır.